

FICEDULA

Kwartaalblad van de Twentse Vogelwerkgroep

Jaargang 54 (2025) - Nummer 4
ISSN 1383-2751

FICEDULA

Kwartaalblad van de Twentse Vogelwerkgroep

ISSN 1383-2751

54^e jaargang nr. 4 Oktober 2025

Redactie: Harry de Jong (eindredactie)

Kopij inzenden naar e-mail: redactie@tvwg.nl

Inhoud

Berichten van het bestuur Harry de Jong 1

Artikelen:

Broedvogels Oldenzaalse stuwwal 2024	Rob Vogel	2
Kolonievogels in Twente 2025	Peter van den Akker	16
Nachtzwaluwen op de Borkeld	Ineke Kerkhoff	23
Muizenexplosie in het Wolfsgoor	Peter van den Akker	26
Bijzondere waarnemingen in Twente	Harry de Jong	29

Uiterste inleverdatum kopij *Ficedula 55 (2026) nr.1*: 1 Januari 2026

Foto omslag: Kneu (Harry de Jong)

Beste leden,

We zijn weer bij de grens aangekomen van de zomer en stappen het najaar in, een periode waarin Twente op vogelgebied vaak verrassingen biedt.

In Twente zijn in de nazomermaanden de laatste jaren meerdere opmerkelijke waarnemingen gemeld, vaak in de natuurgebieden waar zeldzame soorten een kans krijgen.

De kans om zeldzame vogels te spotten is het grootst in gebieden als het Haaksbergerveen, de Sallandse Heuvelrug, Engbertsdijkvenen, Zunasche Heide en het Wierdenseveld.

Recentelijk zijn daar onder anderen Zwarte ooievaar, Grijze wouw, Australische bergeend, Roodpootvalk en Slangenarend waargenomen.

Niet alleen de zeldzame soorten zorgen voor verrassingen, ook de Pimpelmees vertoonde een nog niet eerder geziene pimpelmezeninvasie. Vooral langs de kust, maar ook in het binnenland opmerkelijk veel pimpelmezen. Op 18 oktober 2025 werden op Vlieland ruim 50.000 Pimpelmezen geteld. Oorzaak meestal door voedseltekorten en een groot broedsucces in hun thuisgebied.

Weerstatistieken voor Twente tonen dat in recente jaren de gemiddelde maandtemperatuur in juli en augustus ruim boven de 18 °C lag en in september rond de 15 °C.

De combinatie van warme dagen, afgewisseld met buien en vochtige zones, bood ons kansen om niet algemene soorten te zien.

In het overzicht “Bijzondere waarnemingen in Twente” in dit nummer kunt u de waarnemingen uit het derde kwartaal inzien.

Er heeft zich het eerste kwartaal 1 nieuw lid aangemeld.

Derrick Wolthuis jr.

Daarmee komt het totaal aantal leden van de Twentse Vogelwerkgroep op 173.

Namens het bestuur

Harry de Jong (voorzitter@tvwg.nl)

Broedvogels op de noordelijke Oldenzaalse stuwwal in 2024, met speciale aandacht voor de Kortsnavelboomkruiper

Rob Vogel

Inleiding

In 1988, in het prille begin van mijn loopbaan, mocht ik de Oldenzaalse Stuwwal inventariseren op broedvogels (Vogel 1989). Het fraaie landschap en de vogelrijkdom hebben toen diepe indruk gemaakt. Toen ik begin 2018 vernam dat er dat jaar wederom een broedvogelinventarisatie van de NM-terreinen op de noordelijke Oldenzaalse stuwwal nodig was, heb ik mezelf brutaal als kandidaat naar voren geschoven. Het was een uitgelezen kans om een deel van het gebied weer te onderzoeken en een beeld te krijgen van de veranderingen die zich in dertig jaar in het gebied hebben voltrokken. Vanaf mijn woonplaats in Dieren (Gld) is de reistijd te doen; 55 minuten het gaspedaal enthousiast intrappen volstaat om in de ochtendschemer op de stuwwal uit de auto te stappen. Ook in 2024 mocht ik de noordelijke Oldenzaalse stuwwal weer inventariseren. In dit artikel ga ik in op de resultaten van de broedvogelinventarisatie in 2024, en op de ontwikkelingen in 1988-2024. Daarna zoom ik in op de kolonisatie van het gebied door de Kortsnavelboomkruiper, want deze 'hoogst interessante ontwikkeling' (de Bruijn 2010) verdient voldoende aandacht.

Gebiedsdekkende broedvogelkarteringen: waarom zijn ze nodig?

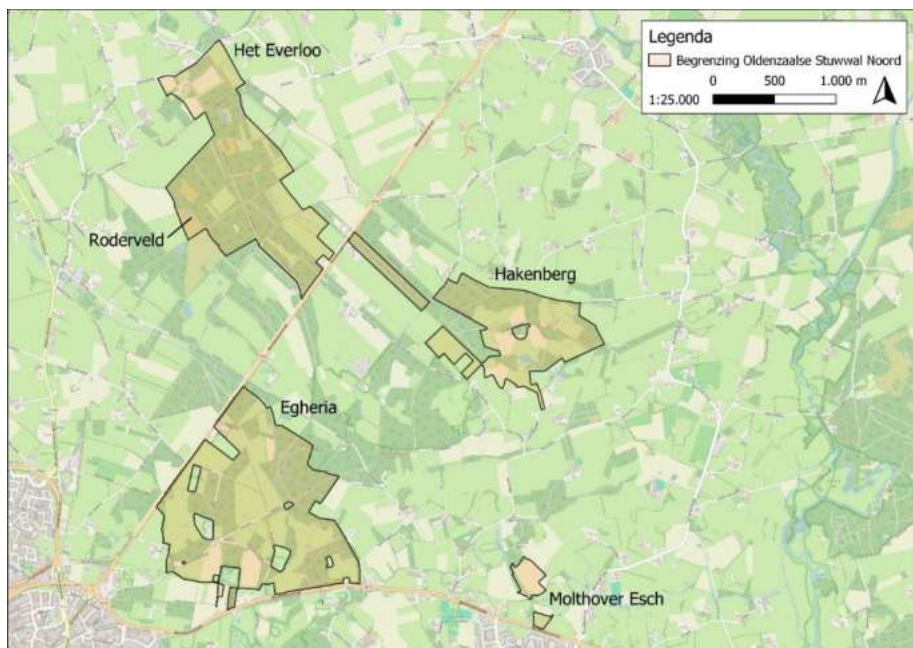
Door de provincies worden zesjaarlijks gebiedsdekkende broedvogel-inventarisaties van natuurgebieden met behulp van de BMP-methode voorgeschreven. Dat is nodig voor periodieke evaluaties in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Voor terreinbeheerders zoals Natuurmonumenten zijn ze ook nodig voor de interne kwaliteitsbeoordelingen en beheerevaluaties. Idealiter zijn periodieke gebiedskarteringen een aanvulling op jaarlijkse inventarisaties in proefvlakken. In samenhang geven ze het beste beeld.

Kenschets van de noordelijke Oldenzaalse Stuwwal

De in 2024 onderzochte terreinen van Natuurmonumenten (NM) liggen op de noordelijke Oldenzaalse stuwwal en de noordwestflank daarvan (figuur 1). Ze beslaan een oppervlakte van 370 ha. Het stuwwallandschap is bijzonder omdat de bovenste laag van de bodem bestaat uit een dikke laag keileem. Vanwege de moeilijk doordringbare keileemlaag en het sterke reliëf verloopt de afvoer van regenwater via natuurlijke beeklopen die onder andere in Egheria en De Hakenberg ontspringen.

Het inventarisatiegebied bestaat voor 52% uit bos, voor 32% uit grasland

waaronder vochtig hooiland, voor 6% akkerland, 2% vochtige heide en vennen en 6% overig.

Figuur 1. De ligging van het studiegebied ten noordoosten van Oldenzaal.

Op de noordwestflank van de stuwwal ligt Havezate *Het Everloo*, een mozaïek van vochtig loof- en gemengd bos, akkers en grasland. Ten zuiden daarvan ligt het *Roderveld*, met veel middeloud tot oud gemengd bos. Op enkele plekken liggen van oorsprong vochtige heidevelden met dopheide, waarbinnen zich een zuur ven bevindt. Aan de zuidoostzijde van het *Roderveld* ligt 14 ha vochtig en niet meer bemest hooiland dat tussen 2009 en 2015 in eigendom van NM is gekomen.

De *Hakenberg* is een middeloud oud gevarieerd landgoedbos dat ontstaan is in de tweede helft van de 19e eeuw. Grove den, eik en beuk zijn meest voorkomende boomsoorten, met bijmenging van larik, douglas en es. In de bosranden is veel zoete kers aanwezig.

Egheria is zeer gevarieerd met kruidenrijk grasland, vochtig hooiland, droog schraalland, struweelhagen, houtwallen en houtsingels en bossen.

Het bos kan worden gekarakteriseerd als oud gemengd bos met grove den, eik en beuk. Langs de bosranden groeit zoete kers.

Vochtig gemengd loofbos in Egheria (Rob Vogel, 9 mei 2024).

Inventarisatiemethode

Het vlakdekkend tellen van broedvogels in een bepaald gebied gebeurt met behulp van de uitgebreide territoriumkartering (Hustings *et al.* 1985). Deze standaardmethode behelst het meerdere malen in het voorjaar zodanig doorkruisen van het gebied dat alle terreindelen goed worden bestreken. Territorium-indicerende waarnemingen zoals zang, balts en alarm worden op kaart ingetekend. Dit gebeurt digitaal met behulp van een tablet en de daarvoor ontwikkelde mobiele app Avimap. De veldmethode is uitgewerkt in de zogenaamde BMP-methode (Vergeer *et al.* 2023) en de SNL-variant van deze methode. De SNL-variant onderscheidt zich vooral door minder nachtbezoeken. De meest talrijke broedvogelsoorten worden in de SNL-variant niet geteld omdat dat arbeidsintensief is. Bovendien gelden deze soorten als ‘generalisten’ wat wil zeggen dat ze minder zichtbaar reageren op ontwikkelingen in het beheer en in de natuurkwaliteit van het gebied. Het gaat om Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink.

Bij dagactieve schaarse broedvogels is in geschikte terreindelen veelvuldig de roep van Kortsnavelboomkruiper en Middelste Bonte Specht afgespeeld met behulp van een geluidsdrager.

In totaal is in 2024 circa 68 uur besteed aan veldwerk ofwel gemiddeld 10,9 minuten per hectare (Vogel 2024). Dit is een vrij gebruikelijke onderzoeksintensiteit bij SNL-karteringen. In 2018 ging het om 10,7 minuten per hectare (Vogel 2018).

Ontwikkelingen in de broedvogelsamenstelling in 1988-2024

In het inventarisatiegebied werden in 2024 in totaal 68 soorten als broedvogel geregistreerd, waarvan er dus 60 integraal zijn geteld. In het gebied broeden enkele landelijk schaarse en daarmee bijzondere soorten: Wespendif, Zwarte Specht, IJsvogel, Kortsnavelboomkruiper, Grote Gele kwikstaart en Kruisbek.

De in 2024 uitgevoerde broedvogelinventarisatie is een momentopname. Door ook eerdere broedvogelinventarisaties te beschouwen wordt een indruk verkregen van de ontwikkelingen in de samenstelling van de broedvogelbevolking. Een vergelijking van drie inventarisatiejaren (1988, 2018, 2024) brengt wel beperkingen met zich mee. Statistische gevoeligheidsanalyses hebben namelijk uitgewezen dat toeval een grote rol speelt als enkele jaren met elkaar vergeleken worden en niet wordt uitgegaan van een langere aaneengesloten telreeks (Roodbergen *et al.* 2014). Naarmate de reeks met meetjaren langer wordt, kunnen betere uitspraken worden gedaan.

Een voordeel is wel dat het gebied is in alle drie de jaren door dezelfde waarnemer onderzocht is, wat tellersinvloeden uitsluit. In de afgelopen dertig jaar is er wel het nodige veranderd aan de interpretatiecriteria. Om dat te ondervangen zijn de oude veldgegevens ingevoerd via Avimap (zie hoofdstuk 3) en op dezelfde wijze als in 2018 en 2024 geïnterpreteerd.

Een derde ($\pm 32\%$) van de soorten is toegenomen of heeft zich gevestigd, 22% van de soorten is stabiel en 18% is afgenomen. Van 18 soorten (28%) kan de ontwikkeling niet goed worden beoordeeld (tabel 1). In grote lijnen vallen de volgende ontwikkelingen op:

- IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart werden nog niet eerder als broedvogel vastgesteld. De vestiging is mogelijk gerelateerd aan de overvloedige regenval in de winter van 2024 en in het broedseizoen van 2024.
- Waar in 2018 nog geen Grauwe Klauwieren werden vastgesteld waren in 2024 (na onregelmatig voorkomen vóór en jaarlijkse aanwezigheid vanaf 2020) liefst zeven paar aanwezig.
- De bosvogelsoorten vertoonden geen bijzondere ontwikkelingen, behalve de toename ten opzichte van 2018 van de Kortsnavelboomkruiper (van 7 naar 12 territoria) en Vuurgoudhaan (van 12 naar 20 territoria). Veel andere kritische bosvogels bleven stabiel waaronder Middelste Bonte Specht,

Glanskop, Boomklever, Grauwe Vliegenvanger en Appelvink. Daar staat een afname van de Houtsnip tegenover, en waarschijnlijk ook van de Kleine Bonte Specht. Sommige meer algemene bosvogels komen lager uit (Boomkruiper van 63 naar 50 territoria, Zanglijster van 52 naar 42 territoria) maar mogelijk spelen de ongunstige weersomstandigheden in 2024 een rol.

- De al heel talrijke Zwartkop is verder toegenomen, van 158 naar 179 territoria. Met name in braamstruwelen in bosranden en bos met een niet-gesloten kronenlaag is deze struweelvogel overal te vinden. Deze soort spint garen bij 'verbraming', al dan niet bevorderd door stikstofdepositie.
- Soorten van bosranden zitten in de lift, waaronder Bonte Vliegenvanger (bijna een verdubbeling ten opzichte van 2018), Gekraagde Roodstaart en Boompieper.

De Kortsnavelboonkruiper is als broedvogel toegenomen (foto: Harvey van Diek).

Tabel 1. De broedvogelinventarisaties van 1988, 2018 en 2024 met elkaar vergeleken. Per jaar is het aantal territoria weergegeven (n.g. = niet geteld).

Soort	1988	2018	2024	Soort	1988	2018	2024
Grauwe Gans	0	10	9	Fluiter	19	0	2
Nijlgans	0	0	2	Bosrietzanger	n.g.	0	4
Wilde Eend	5	3	5	Zwartkop	n.g.	158	179
Kuifeend	0	1	0	Tuinfluiter	n.g.	17	38
Fazant	n.g.	3	4	Grasmus	0	5	15
Dodaars	1	1	0	Braamsluiper	1	0	0
Koekoek	n.g.	0	1	Vuurgoudhaan	7	12	20
Holenduif	6	8	9	Goudhaan	n.g.	20	22
Houtduif	n.g.	106	77	Boomklever	60	52	56
Waterhoen	0	1	3	Kortsnavelboomkruiper	0	7	12
Meerkoet	0	1	0	Boomkruiper	n.g.	63	50
Houtsnip	42	20	7	Spreeuw	n.g.	19	33
Wespendief	0	1	1	Zanglijster	n.g.	52	42
Havik	2	2	2	Grote Lijster	16	8	8
Buizerd	4	2	5	Grauwe Vliegenvanger	ng	31	27
Ransuil	1	0	0	Bonte Vliegenvanger	4	18	31
Bosuil	5	7	10	Gekraagde Roodstaart	5	6	9
IJsvogel	0	0	1	Roodborsttapuit	0	0	1
Middelste Bonte Specht	0	23	22	Huismus	n.g.	0	2
Kleine Bonte Specht	11	8	6	Heggenmus	n.g.	10	14
Grote Bonte Specht	32	52	47	Grote Gele Kwikstaart	0	0	2
Zwarte Specht	1	3	3	Witte Kwikstaart	n.g.	0	1
Groene Specht	2	9	7	Boompieper	7	7	19
Grauwe Klauwier	0	0	7	Appelvink	23	58	50
Wielewaal	1	3	1	Goudvink	12	7	7
Gaai	n.g.	27	15	Groenling	n.g.	0	2
Kauw	n.g.	6	12	Kneu	n.g.	0	2
Zwarte Kraai	n.g.	15	16	Kruisbek	0	3	1
Zwarte Mees	n.g.	10	4	Putter	0	1	7
Kuifmees	n.g.	3	4	Sijs	0	1	0
Glanskop	35	17	15	Geelgors	0	1	2
Boerenzwaluw	0	0	1	Rietgors	0	0	1
Staartmees	n.g.	5	8				

Houtsnip (7 territoria)

Op twee ochtenden werd in de diepe schemer op verschillende locaties gepost om baltsvluchten van Houtsnippen waar te kunnen nemen. Het verkregen beeld is niet volledig want daarvoor zou het nodig zijn om in de late avondschemer met meerdere personen te posten en/of langzaam door het gebied te fietsen (Hustings

et al. 1985). De Houtsnip lijkt op grond van de veel hogere aantallen waargenomen baltsende mannetjes in 1988 en 2018 in aantal af te nemen, waarbij moeten worden aangetekend dat de waarneemintensiteit in 1988 hoger was (Vogel 1989). De afname is mogelijk (mede) een gevolg van verdroging in de voorgaande jaren. In het Beheerplan voor Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal worden gedaalde grondwaterstanden althans als knelpunt genoemd (provincie Overijssel 2016).

Havik (2 broedparen)

De twee bezette nesten bevonden zich op dezelfde locaties als in 2018. In het Roderveld werd gebroed in Japanse Lariks (aangeplant in 1959). Op grond van oude nesten werd hier al lang vóór 2018 gebroed. Ook in 1984 (werkgroep Natuur van Heemkunde Weerselo 1985) en in 1988 (Vogel 1989) werd hier al een nest gevonden. In 2024 vlogen twee jongen uit. In het uiterste oosten van de Hakenberg werd gebroed in een vak oude grove den maar het nest werd al vrij vroeg in het seizoen verlaten. De reden kon niet achterhaald worden.

IJsvogel (1 paar)

Langs smalle beken in het Roderveld werd verschillende malen een IJsvogel opgemerkt, wat een nest deed vermoeden. Hier zijn ook veel broedmogelijkheden aanwezig in de vorm van wortelkluiten van omgevallen bomen nabij beeklopen. Een zoektocht leverde geen nest op, maar niet alle potentiële nestlocaties waren goed bereikbaar. Wel werd een oude (in 2024 niet bezette) nestholte aangetroffen.

Middelste Bonte Specht (22 territoria)

De Middelste Bonte Specht heeft zich in 2005 - na eerdere aanwezigheid in de jaren vijftig en zeventig van de vorige eeuw – opnieuw gevestigd om zich vervolgens sterk uit te breiden. In 2020 waren ten minste 393 territoria in Twente aanwezig, met de hoogste dichtheden op de Oldenzaalse Stuwwal (Hulsebos 2020). In 2023 waren naar schatting 450-500 paren in Twente aanwezig (van den Akker 2024). Lensink et al. (2023) beschrijven de landelijk hoogste dichtheden in Twente tot 4 ter/10 ha bos, waarbij van een afvlakking van de groei nog geen sprake zou zijn. Inmiddels is dat op de noordelijke Oldenzaalse Stuwwal mogelijk wel het geval, met 22 territoria in 2024 tegen 23 territoria in 2018. Ook Hulsebos (2023) meldde dat de Middelste Bonte Specht zich rond 2020 in de bossen van de gemeente Losser gestabiliseerd heeft. Alle territoria bevonden zich in oud loof- of gemengd bos met tenminste enkele oude eiken met een diameter van ten minste 40 cm.

Grauwe Klauwier (7 territoria)

Ten oosten van het Roderveld waren in 2024 drie paren aanwezig in 14 ha extensief beheerd hooiland. Ondanks het (voor Grauwe Klauwieren ongunstige) regenachtige weer wist in ieder geval één paar vier jongen groot te brengen. De habitat bestond uit kleinschalige niet-bemeste hooilanden met witbol, omgeven door gevarieerde bosranden en singels en struwelen met braam en brem. Na een territorium in 2017 (en geen in 2018) werden in 2020 drie territoria vastgesteld (Lanjouw 2021) en in 2023 vier (Hulsebos 2023). Aan de zuidrand van de Hakenberg was een territoriaal paar aanwezig in struwelen met meidoorn langs extensief hooiland. Van de drie paren in Egheria wist het westelijke paar 3-4 jongen groot te brengen. De broedhabitat kon hier worden beschreven als hagen met meidoorn en gemengd agrarisch gebied met extensief grasland, hooiland en extensief beweid grasland met heggen en doornstruwelen. De recente droge, warme zomers (waar 2024 niet toe behoorde) resulteerden landelijk in een jaarlijks hoog uitvliessucces. In zes jaar tijd is de klauwierenpopulatie in Nederland verviervoudigd tot 1600-1950 paren in 2024 (Boele *et al.* 2025).

Grote Gele Kwikstaart (2 territoria)

Nabij Havezate Het Everloo was een paar aanwezig nabij bos met smalle beken. Het mannetje zong o.a. op het dak van de havezate. Ook zuidelijker in het Roderveld was een territorium aanwezig in gemengd bos met beeklopen. Een zingend mannetje in het oosten van de Hakenberg kan eveneens duiden op een territorium maar met één waarneming op 30 mei kon dit territorium niet bevestigd worden. Het is mogelijk dat de vogel juist buiten het NM-terrein broedde. Enkele kilometers naar het oosten (langs de Dinkel) waren in 2024 verschillende territoria aanwezig. De vestiging van de landelijk schaarse kritisch beekvogel is bijzonder en wellicht gerelateerd aan de overvloedige regenval in de winter en het voorjaar van 2024. Inmiddels is Twente mogelijk het belangrijkste bolwerk voor deze soort met in 2023 ten minste 46 getelde paren op een landelijke populatie van 300 – 400 paren (Boele *et al.* 2025).

De Kortsnavelboomkruiper uitgelicht

Om twee redenen wil ik de Kortsnavelboomkruiper er uitlichten. In de eerste plaats laat deze soort in Twente en elders in Oost-Nederland interessante ontwikkelingen zien. In de tweede plaats wordt dat interessante beeld bemoeilijk door het onopvallende voorkomen. De ijle zang, voor zover die al ten gehore wordt gebracht, valt snel weg in het achtergrondkoor van andere bosvogels. Niettemin zijn er 'tips en trucs' om toch een vinger te krijgen achter de ontwikkelingen van deze soort.

Kortsnavelboomkruiper (Harvey van Diek). Als ze even stil blijven zitten dan valt de korte snavel op. De kenmerkende lange achternagel is zelden goed te zien.

Profiel Kortsnavelboomkruiper

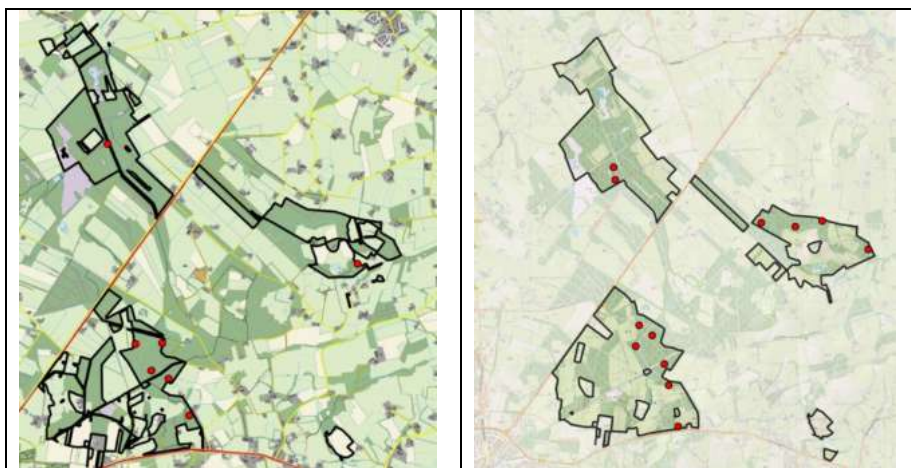
De familie van de boomkruipers *Certhiidae* bestaat wereldwijd uit negen soorten, waarvan er twee in Europa voorkomen: Taigaboomkruiper *Certhia familiaris* en Boomkruiper *Certhia brachydactyla*. De eerste heeft een verspreidingsgebied dat zich uitstrekt van de gematigde en boreale streken van Ierland tot Japan. Het veel kleinere broedareaal van de Boomkruiper beperkt zich tot West-, Midden- en ZO-Europa. Op kleine populaties in het Atlasgebergte en Turkije na is de Boomkruiper één van de weinige exclusief Europese soorten (del Hoyo & Collar 2016).

De Midden-Europese (in Nederland broedende) ondersoort van de Taigaboomkruiper *C.f macrodactyla* wordt Kortsnavelboomkruiper genoemd. In continentaal Europa is de Kortsnavel een echte bosvogel terwijl de Boomkruiper bijna overal broedt waar boomgroepen en houtsingels aanwezig zijn. In Nederland werd de Kortsnavel pas in 1993 als broedvogel vastgesteld, al zijn er aanwijzingen dat de soort al langer in Nederland broedde. In Twente vormde een broedgeval in 2006 het startsein voor kolonisatie (Derks & Ebels 2006, de Bruijn 2010), tot 23 territoria in 2018 (van den Akker 2020) en een verdere toename daarna. Met 320-450 territoria is de Kortsnavel een schaarse broedvogel van Oost-Nederland (Twente/Achterhoek met name), Zuidoost-Veluwe (80-100 territoria in 2025) en

Limburg. De redenen voor de areaaluitbreiding komen waarschijnlijk overeen met die van de Middelste Bonte Specht (Sovon 2021, Lensink *et al.* 2023). Door grootschalige ontbossingen in de afgelopen eeuwen zijn toentertijd veel ‘hard core’ bosvogels verdwenen. Herbebossing in West- en Midden-Europa sinds het eind van de negentiende eeuw heeft tot herstel geleid op het moment dat deze bossen oud genoeg waren voor kritische bosvogels. Het dispersievermogen van de Kortsnavel is echter geringer dan van de Middelste Bonte Specht, en eerdere ‘terugkeerders’ zoals Zwarte Specht. Op in ieder geval de Zuidoost-Veluwe verloopt de areaaluitbreiding met slechts enkele honderden meters per jaar bijzonder traag. In geschikte oude bossen is eerst sprake van ‘indikken’ (Vogel & Sierdsema 2017; Vogel ongepubl.).

Kortsnavels op de noordelijke Oldenzaalse stuwwal

Op de noordelijke Oldenzaalse Stuwwal is de Kortsnavel op 192 ha bos toegenomen van 7 in 2018 (3,6 paar/100 ha bos) naar 12 in 2024 (6,3 paar/100 ha bos). Benadrukt moet worden dat dit aantal uitsluitend betrekking heeft op de NM-terreinen op de noordelijke stuwwal. In vergelijking met 2018 is de Kortsnavel vooral op De Hakenberg toegenomen zoals figuur 2 laat zien (van 1 naar 4).

Figuur 2: verspreiding van de Kortsnavelboomkruiper in 2018 (links) en 2024 (rechts). Een rode stip symboliseert een territorium.

Alle territoria bevonden zich in hoog opgaand en oud gemengd (naald)bos, in veel gevallen met oude grove den en douglas en veel dode bomen met loszittende schor. Kortsnavels broeden alleen in ‘donker bos’, ofwel hoog opgaand oud bos met een gesloten kronenlaag. Ze zijn daarmee dus wel gevoelig voor dunningen.

Broedhabitat Kortsnavelboomkruiper op de Hakenberg: bos met een gesloten kronenlaag en oude bomen met loszittende schors (Rob Vogel, 9 mei 2024).

Anders dan bijvoorbeeld de Middelste Bonte Specht (voorliefde voor eik) heeft de Kortsnavel geen evidente voorkeur voor een bepaalde boomsoort. Het belangrijkste is dat voldoende bomen met loszittende schors aanwezig zijn. Rond loszittende schors bevinden zich veel insecten die een belangrijke voedselbron voor de Kortsnavel verschaffen, terwijl ze daar mogelijk ook kunnen broeden. Wel valt vaak op dat op locaties waar Kortsnavels zingen altijd oude grove dennen aanwezig zijn. De ruwe dennenschors met groeven en spleten verschaft vermoedelijk ook aantrekkelijke foerageercondities. Op de Zuidoost-Veluwe wordt ook graag in grove den gebroed maar op de Oldenzaalse Stuwwal kon ik (in 2018) slechts één keer de nestboom vaststellen, een spleet in een afgebroken stam van een douglas (Vogel 2018).

Inventarisatieperikelen

Kortsnavelboomkruipers zingen veel minder frequent dan Boomkruipers en veel andere bosvogels. Met name bij een lage dichtheden is de inventarisatie van deze soort lastig omdat er dan minder reden is om een territorium door middel van zang af te bakenen tegen soortgenoten (Vogel & Sierdsema 2017). En als ze al zingen dan is het voor vogelaars die de soort niet goed kennen niet eenvoudig om het vrij zachte en ijle riedeltje eruit te pikken. Voor degenen die kampen met matig gehoorverlies is het al helemaal lastig om de zang op te pikken. Maar ook voor degenen die de zang goed onder de knie hebben en beschikken over

een scherp gehoor is het nodig om te werken met geluidsnabootsing. Als dat niet gebeurt dan wordt naar mijn inschatting al gauw ten minste de helft van de territoria gemist. De zang is te raadplegen via o.a. <https://xeno-canto.org/collection/area/europe> en kan worden gedownload op je telefoon, waarbij een boxje kan helpen om de zang wat luider af te spelen. De zang mag niet te veel worden versterkt omdat ze dan niet meer reageren.

Geluidsnabootsing geen wondermiddel

Geluidsnabootsing moet niet langer worden ingezet dan nodig omdat frequent afdraaien op één locatie tot stress kan leiden. Op de Zuidoost-Veluwe heb ik meegemaakt dat een Kortsnavel na geluidsnabootsing vlak bij het boxje (dat aan mij riem was vastgemaakt) op een meter hoogte tegen een stam bleef plakken en 'bevroor'. Ik had die mijn hand kunnen pakken. Geluidsnabootsing is ook geen wondermiddel omdat de responsafstand niet ver rijkt. Op de Zuidoost-Veluwe is mijn indruk dat ze hun territorium met name de eerste 50-100 meter rond de nestlocatie verdedigen. In Oost-Twente is dat vermoedelijk niet anders. Zo draaide ik in het Roderveld op elke ronde het geluid af op de locatie waar ik in 2018 een territorium had vastgesteld. De Kortsnavel die circa 200 meter verderop broedde reageerde hier nooit op. Het beste is dus om het geluid in potentieel broedhabitat ongeveer elke 150-200 meter af te draaien. Meestal komen ze snel aanvliegen, al is dat niet altijd meer te zien als de bomen in blad zijn. Vaak gaan ze op de stam zitten of wat nerveus aan zijtakken hangen. Som direct of soms naar langere tijd (> 3 minuten) beginnen ze te zingen.

Mengzangers

Wees alert om Kortsnavels die na het tapen direct komen aanvliegen maar zwijgzaam blijven. Ook dit is territoriaal gedrag. Ik heb nog nooit meegemaakt dat gewone Boomkruipers gericht komen aanvliegen bij nabootsing van de zang van de Kortsnavel, dus verwarring met een Boomkruiper is niet aannemelijk (maar ook niet uitgesloten). Beide soorten zijn tolerant tegenover elkaar en zien elkaar niet als concurrent. Alleen in de Pyreneeën is vastgesteld dat ze wat agressief op elkaar reageren, mogelijk omdat de boomkruiper zich pas recentelijk hogerop in het gebergte heeft gevestigd en de soorten nog aan elkaar moeten wennen (Clouet & Gerard 2020). Het is wel mogelijk dat het afdraaien van de zang van de Kortsnavel ook de gewone Boomkruiper tot zang verleidt (Gil 1997). Verwarrend is wel dat Kortsnavelboomkruipers geregeld strofes van Boomkruipers in hun repertoire opnemen, of de zang soms zelfs uitgebreid imiteren. Zo'n imitator wordt 'mengzanger' genoemd. Voor zover bekend bootsen Boomkruipers in onze streken nauwelijks Kortsnavelboomkruipers na (Schwerdtfeger & Thielcke 1986, Glutz von Blotzheim & Bauer 1993, Krüger&Chrost 2014), mogelijk omdat

Kortsnavelboomkruipers hier in een te lage dichtheid voorkomen om door Boomkruipers geïmiteerd te kunnen worden.

Onderschatting van het aantal Kortsnavelboomkruipers?

Het grondig inventariseren van een bosgebied op Kortsnavelboomkruiper is tijdrovend en leidt zonder geluidsnabootsing tot een onderschatting. Die onderschatting zou nog groter zijn als een inschatting van de lokale populatie gebaseerd zou zijn op 'losse waarnemingen', dus het zoeken op bekende locaties. Het is in ieder geval goed om het aantal territoria in gebieden waar intensief geteld wordt 'vast te zetten' tot de volgende inventarisatie, en in tussenliggende jaren geen gebruik te maken van losse waarnemingen. Hoeveel Kortsnavelboomkruipers nu in Twente broeden is lastig te bepalen. In 2024 zijn ten minste 23 territoria *vastgesteld* (van den Akker 2025), waarvan dus 12 op de NM-terreinen op de noordelijke Oldenzaalse stuwwal. Boele *et al.* (2025) gaan uit van 40-60 territoria voor heel Twente. Op grond van het overige bosoppervlak op de Oldenzaalse Stuwwal en de flanken daarvan, en het overige bos in Twente op oude bosgroeiplaatsen is dit mogelijk een wat te voorzichtige schatting. Het wordt interessant om te zien waar de opmars eindigt en of ze ook in west-Twente gaan broeden (of dat al doen)

Literatuur

- VAN DEN AKKER P. 2024. RESULTATEN BMP-Z IN TWENTE 2023. FICEDULA 53 (1): 22-31.
- VAN DEN AKKER P. 2025. RESULTATEN BMP-Z IN TWENTE 2024. FICEDULA 54 (2): 12-22.
- BOELE A., VERGEER J.W., VAN BRUGGEN J., GOFFIN B., KOFFIJBERG K., VAN OOSTVEEN C., SCHOPPERS J. & JANSEN D. 2025. BROEDVOGELS IN NEDERLAND IN 2024. SOVON-RAPPORT 2025/47. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.
- DE BRUIJN O. 2010. ONOPVALLEND MAAR HOOGST INTERESSANT: DE KORTSNAVELBOOMKRUIPER (*CERTHIA FAMILIARIS MACRODACTYLA*) IN TWENTE. FICEDULA 39 (4): 7-20.
- CLOUET M. & GERARD J-F. 2020. INTERACTIONS BETWEEN SIBLING SPECIES OF TREECREEPERS *CERTHIA FAMILIARIS* AND *C. BRACHYDACTYLA* IN THE PYRENEES AND THE MISTAKEN IDENTITY HYPOTHESIS. BIRD STUDY 67 (3): 385-392.
- GIL D. 1997. INCREASE RESPONSE OF THE SHORT-TOED TREECREEPER *CERTHIA BRACHYDACTYLA* IN SYMPATRY TO THE PLAYBACK OF THE SONG OF THE COMMON TREECREEPER *C. FAMILIARIS*. ETHOLOGY 103: 623-641.
- DERKS C. & EBELS E.B. 2006. BROEDGEVAL VAN KORTSNAVELBOOMKRUIPER IN TWENTE IN 2006. DUTCH BIRDING 28: 228-230.
- DEL HOYO J. & COLLAR N.J. 2016. HBW AND BIRDLIFE INTERNATIONAL ILLUSTRATED CHECKLIST OF THE BIRDS OF THE WORLD. VOLUME 2: PASSERINES. LYNX EDICIONS, BARCELONA.

- GLUTZ VON BLOTZHEIM U.N. & BAUER K.M. 1993. HANDBUCH DER VÖGEL MITTELEUROPAS, BAND 13/II. AULA-VERLAG, WIESBADEN.
- HULSEBOS B. 2020. DE MIDDELSTE BONTE SPECHT 2020: FICEDULA 49 (4): 2-5).
- HULSEBOS B. 2023. RESULTATEN BROEDVOGELONDERZOEK GEMEENTE LOSSER 2023. VERSLAG VOGELWERKGROEP LOSSER.
- HUSTINGS M.F.H., KWAK R.G.M., OPDAM P.F.M. & REIJNEN M.J.S.M. (RED.) 1985. VOGELINVENTARISATIE: ACHTERGRONDEN, RICHTLIJNEN EN VERSLAGLEGGING. PUDOC WAGENINGEN/ NEDERLANDSE VERENIGING TOT BESCHERMING VAN VOGELS, ZEIST.
- KRÜGER T. & T. CHROST 2014: NACHWEIS EINER MISCHBRUT VON GARTEN- CETHIA BRACHYDACTYLA UND WALDBAUMLÄUFER C. FAMILIARIS. VOGELWELT 135: 35–43.
- LANJOUW R. 2021. GRAUWE KLAUWIJEREN CLUSTER IN LOSSER; HOE BIJZONDER. FICEDULA 50 (2): 14-23.
- LENSINK R., VAN TURNHOUT C., BAKHUIZEN J.J., BOELE A., VAN DONGEN R., FOPPEN R., HULSEBOS B., LANJOUW R., RADEMAKER J. & WOUDE S. 2023. TOENAME EN UITBREIDING VAN DE MIDDELSTE BONTE SPECHT IN NEDERLAND IN 1995-2021: EEN SCHOOLVOORBEELD VAN EEN INVASIE. LIMOSA 96 (1): 2-16.
- PROVINCIE OVERIJSEL. 2016. NATURA 2000-BEHEERPLAN LANDGOEDEREN OLDENZAAL. ZWOLLE.
- ROODBERGEN M., TEUNISSEN W.A., KAMPICHLER C. & VAN TURNHOUT C. 2014. PUNTTELLINGEN VERSUS TERRITORIUMKARTERINGEN. SOVON-RAPPORT 2014/09. NIJMEGEN, SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND.
- SCHERDTFEGER O. & THIELCKE G. 1986. NACHWEIS EINES GARTENBAUMLÄUFER-MISCHSÄNGERS (CETHIA BRACHYDACTYLA). VOGELWARTE 33 (4): 309-316.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2021. VERSCHENEN OF VERDWENEN. RUIM EEN EEUW NEDERLANDSE BROEDVOGELS IN BEWEGING. KOSMOS UITGEVERS. UTRECHT/ANTWERPEN.
- VERGEER J.W., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & VAN TURNHOUT C. 2023. HANDLEIDING SOVON BROEDVOGELMONITORING: BROEDVOGEL MONITORING PROJECT EN KOLONIEVOGELS. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.
- VOGEL R.L. 1989. BROEDVOGELS VAN OOST-TWENTE. INTERN RAPPORT NATUURMONUMENTEN, 'S-GRAVELAND.
- VOGEL R. 2018. BROEDVOGELS VAN DE OLDENZAALSE STUWWAL IN 2018. SOVON-RAPPORT 2018/80. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.
- VOGEL R. 2024. BROEDVOGELS VAN DE OLDENZAALSE STUWWAL IN 2024. SOVON-RAPPORT 2024/101. SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, NIJMEGEN.
- VOGEL R. & SIERDSEMA H. 2017. OPMARS VAN DE KORTSNAVELBOOMKRUIPER OP DE ZO-VELUWE. VLERK 34 (1): 30-41.
- WERKGROEP NATUUR VAN HEEMKUNDE WEERSELO. 1985. VOGELINVENTARISATIE VAN HET RODERVELD IN 1984. WEERSELO.

Rob Vogel, Sovon rob.vogel@sovon.nl

Peter van den Akker

In 2025 werden in Twente 177 kolonies gevolgd waarvan er 8 nieuw werden ontdekt (4,5%) en 2 niet werden geteld (1,1%). Er zijn 2 kolonies inactief geworden omdat hier 3 jaar achtereen niet meer werd gebroed. De soorten laten op hoofdlijnen het volgende beeld zien:

- Aalscholvers stabiliseren met 2 kolonies en gelijke aantallen als in 2024,
- Het aantal Blauwe Reigers daalde met 18% tot 175 paar, in vrijwel alle kolonies was er afname,
- Het aantal Kokmeeuwen nam iets toe maar het broedsucces was nihil,
- de enige dakkolonie Kleine Mantelmeeuwen in Almelo groeide met 44% naar 32 paartjes,
- het aantal Roeken steeg met circa 10% tot 1692 paar vooral dankzij een toename in Haaksbergen,
- de Oeverzwaluw had met 830 paar het op één na beste jaar ooit,
- de Huiszwaluw was nagenoeg stabiel in aantal.

In het vervolg van dit artikel ga ik nader in op de ontwikkelingen van de verschillende soorten kolonievogels. Dankzij de inzet van alle tellers is dit overzicht heel compleet en betrouwbaar geworden. Dank hiervoor aan iedereen die heeft geteld. Ik houd mij aanbevolen voor reacties en aanvullingen op dit overzicht.

Aalscholver (21)

Het aantal Aalscholvers was stabiel op beide locaties; op het Kristalbad opnieuw 1 paartje en in het Gelselaarsebroek langs de Koningsbeek broedde weer 20 paar. Landelijk neemt het aantal Aalscholvers af, maar nieuwe vestigingen zoals in Twente laten in het begin vaak groei en een goed broedsucces zien.

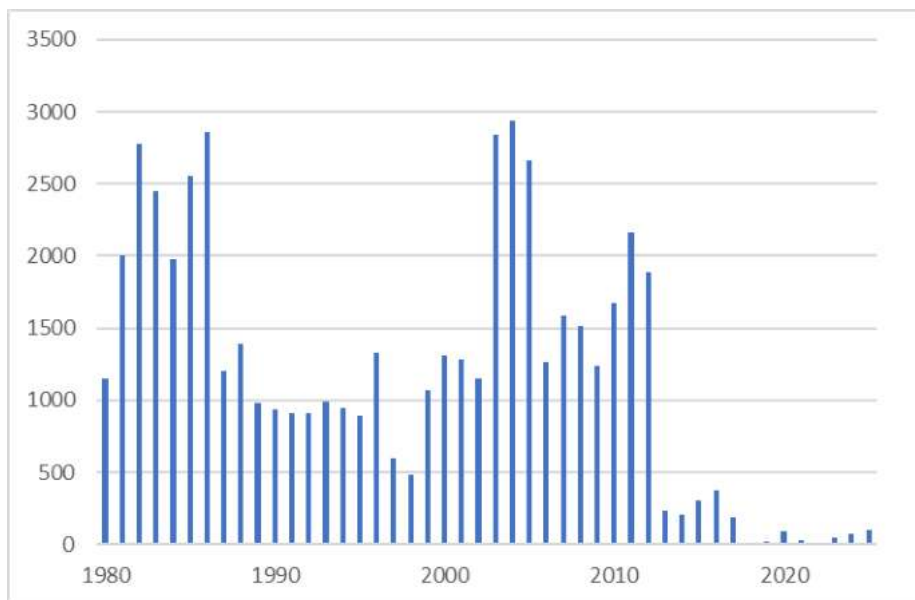
Blauwe Reiger (175)

Alle kolonies werden geteld en dit leverde 175 paartjes Blauwe reiger op (afname van 18%). De afname zien we terug in 15 van de 17 kolonies, alleen op het Weldam bij Goor en langs de Buurserbeek groeide het aantal iets. In 2 kolonies (Weerselo en Markelo) werd niet meer gebroed. De afname is opmerkelijk aangezien de winter voorafgaand aan het broedseizoen vrij zacht was en meestal groeit het aantal dan. Alleen in januari en februari waren er korte perioden met temperaturen rond het vriespunt. Ik vermoed echter dat het voedselaanbod slecht was. In februari 2025 zag ik op een aantal plekken verzwakte Blauwe reigers in wegbermen of langs sloten staan.

Kolonies	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Rogmanspark Almelo	10	n.g.	20	12	22	23	34	25
Beeklustpark Almelo	8	n.g.	7	10	21	23	19	18
Mekkelhorst, Weerselo	7	4	4	3	2	2	3	0
Twickelervaart, Deldenerbroek					10	10	6	3
Breeriet, Delden	29	26	33	21	28	32	36	26
Lonnekermeer, Hengelo	11	13	12	15	10	13	13	12
Singraven, Denekamp	34+3	13	24	24	23	23	26	22
Weldam, Goor	6	4	7	3	6	4	3	7
Oude Rijssenseweg, Markelo			3	n.g.	3	4	0	0
Groot Boerman, Markvelde	4	5	0	2	3	5	6	4
Witte Veen, Buurse	13	17	13	15	9	19	Ng	17
Waterwingebied Enschede	7	5	7	2	2	8	5	3
Buurerbeek, Buurse	6	8	8	10	10	10	10	11
Hulsbeek, Oldenzaal	3	4	4	n.g.	8	11	9	5
De Poppe, De Lutte	2	4	6	4	4	5	7	6
Voordesdijk, Markelo	0	n.g.	12	8	11	9	14	13
UT, Enschede	0	0	4	3	5	7	4	3
Totaal	159	111	167	132	177	208	195	175

Kokmeeuw (103 paar)

Het aantal broedende Kokmeeuwen in Twente is sinds 2012 sterk afgenomen. Er zaten net als in 2024 kolonies in het Elsenveld/Borkeld (opnieuw 55 paar), Wierdense veld (van 18 naar 25 paar) en de Overtoom (van 3 naar 23 paar). In de Engbertsdijkswenen en het Haaksbergerveen waren wel enige tijd baltsende vogels aanwezig, maar deze gingen niet tot nestbouw over. In alle 3 kolonies was er geen broedsucces; na de periode van balts en nestbouw zijn de paartjes snel verdwenen. Het is niet duidelijk of er in de kolonies Kokmeeuwen tot eileg zijn overgegaan. In het Wierdense veld was de droogte in mei en juni de waarschijnlijke reden voor vertrek van de vogels. Landelijk neemt de Kokmeeuw al vanaf 1980 in aantal af (Sovon-rapport 2025/47).

Figuur 1. Aantalsontwikkeling Kokmeeuw in de periode 1980 – 2025.

Kleine Mantelmeeuw (32 paar)

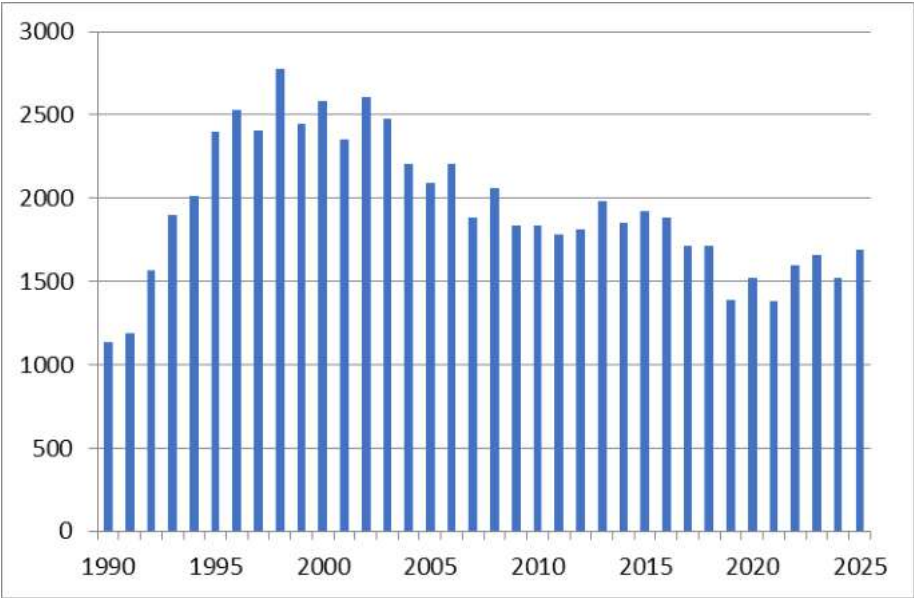
Op het bedrijvenpark NW-Twente was opnieuw een kolonie Kleine Mantelmeeuwen aanwezig op een bedrijfspand; de kolonie groeide van 18 naar 32 paartjes (zie Ficedula 54: 3). Dit jaar werden geen andere meeuwensoorten in de kolonie gezien. Ik blijf mijn verzoek herhalen aan meeuwenvolgers om alert te zijn op balts- en voedselvluchten boven en naar gebouwen. Landelijk neemt de Kleine mantelmeeuw al enkele decennia in aantal af, maar het aandeel dakbroeders neemt juist toe, ook ver in het binnenland.

Roek (1692 paar)

Alle bekende kolonies werden geteld, het aantal paartjes steeg met 10% naar 1692 paar. In de verschillende gemeenten schommelen de aantallen licht (zie tabel). Dit jaar was er alleen in Haaksbergen een forse groei met ruim 200 paartjes naar in totaal 330 paar. De voorgaande jaren deed de Roek het juist in Oost-Twente (Losser en Denekamp) naar verhouding wat beter en nam deze in westelijk Twente af. De regionale ontwikkeling is verwerkt in figuur 2, daarin is te zien dat de Roek in de periode 2000 – 2010 sterk in aantal afnam en dat de aantallen daarna stabiel zijn. Dit komt overeen met de landelijke tendens (Sovon-rapport 2025/47).

Voor een zo compleet mogelijke telling kan een kolonie het beste 2x worden geteld; de eerste keer om de ligging van alle kolonies vast te stellen en een tweede keer voor het aantal. Ook kleine nesten worden meegeteld. De tweede telling kan het beste worden uitgevoerd vlak voor het sluiten van het bladerdek.

Gebied	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Hellendoorn						8	8	10
Wierden	108	145	146	100	46	21	16	21
Almelo	777	692	633	497	815	817	696	670
Losser	259	246	253	303	257	324	338	328
Hengelo	54	49	42	43	41	31	36	37
Enschede	286	223	237	227	204	207	188	211
Haaksbergen	169	n.g.	132	128	147	143	127	330
Denekamp	57	18	31	33	72	82	89	73
Vriezenveen	14	12	37	38	18	26	16	12
Markelo				2	1	0	0	0
Totaal	1712	1385	1520	1380	1601	1659	1520	1692

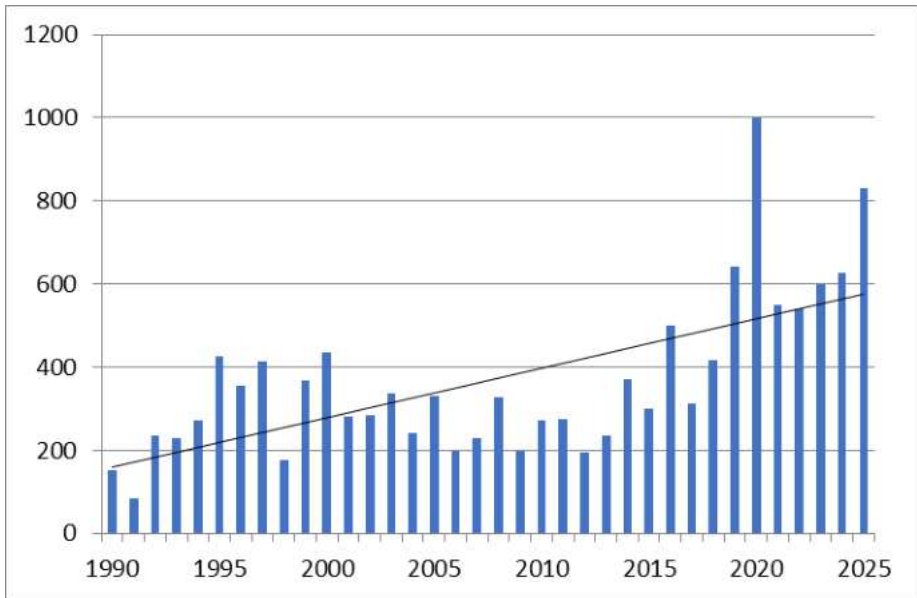
Figuur 2. Aantalsontwikkeling Roek in periode 1990-2025

Oeverwaluw (830 paar)

De Oeverwaluw doet het sinds 2000 het goed in Twente, dit jaar werden 830 paartjes geteld. Dit is een groei van 26% ten opzichte van vorig jaar, daarmee was 2025 het op één na beste jaar voor de soort. Er werden 3 nieuwe kolonies ontdekt en in 3 kolonies kwamen geen paartjes tot broeden. De nieuwe kolonies zaten allemaal in gronddepots (Domelaar-Noord, bij Hengevelde en langs de Bosweg Enschede). Er broedden in totaal 432 paartjes in oevers/gronddepots (52% en vooral bij zandwinplassen) en 398 paartjes verdeeld over 6 kunstwanden (48%). Daarmee nam het aandeel broedend in kunstwanden wat af. De kunstwand langs de N36 was opnieuw de grootste kolonie met 239 paar. Achter diverse gaten in de kunstwand zaten wel 2 nestpijpen met broedkamers.

Het onderhoud van alle wanden is goed geregeld en noodzakelijk voor gebruik door de vogels (opvullen nestpijpen met zand en maaien of snoeien belemmerende vegetatie).

Kolonie	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Waterharmonica Ootmarsum					7	15
Oelemars Losser kunstwand	384	164	76	126	56	94
Beuningerveld grondstort	7	0	0	0	44	113
Domelaar-zuid	203	60	70	40	79	50
Domelaar-noord						70
N36 Vr'veen kunstwand	0	5	124	122	237	239
De Wendel kunstwand	0	0	0	20	12	24
Zandwinning Vriezenveen	27	40	0	0	56	0
Leemslagenplas	0	0	50	0	0	0
RBT Bornerbroek	74	26	8	8	0	0
Enter			32	32	40	20
Rutbekerveld	260	150	130	200	25	40
Dannenkamp, kunstwand	44	48	0	20	45	31
Bolscherbeek	0	0	0	8	n.g.	29
Haaksbergen,2 kunstwanden	0	48	32	18	20	10
Twentekanaal/Kristalbad	0	0	17	5	5	13
UT Bosweg grondstort						50
Hengevelde grondstort						32
Totaal	999	551	540	579	614	830

Figuur 3. Aantalsontwikkeling Oeverzwaluw Twente 1990-2025

Onderhoud aan de wand langs de N36 (Foto Gerrit Schepers).

Huiszwaluw (2161 paar)

In 2025 werden 2161 broedparen geteld, 8 minder dan vorig jaar (afname 0,4%). Het aantal getelde Huiszwaluwen in Twente is in onderstaande tabel samengevat voor NO-, West- en Zuid-Twente. De populatie in NO-Twente wordt heel zorgvuldig en compleet gevolgd door de Natuur- en Vogelwerkgroep “De Grutto”, VWG Losser en Heemkunde Ootmarsum en Denekamp. Door de werkgroep De Grutto (informatie van Herman Braakhuis) werden dit jaar 1631 paartjes geteld op 167 erven; dit is gemiddeld 9,8 paar/erf. De grootste kolonie betrof hier 50 paartjes. Op veel erven zijn kunstnesten opgehangen; in totaal 924 stuks waarvan er 446 werden gebruikt (48,2%). In totaal broedde in NO-Twente 27,3% van de Huiszwaluwen in een kunstnest.

De steekproeven in West en Zuid-Twente zijn kleiner. Sinds enkele jaren is de werkgroep ‘Hofvogels’ actief bezig met inventariseren van Huiszwaluwen in de gemeente Hof van Twente. In werden in de Hof van Twente 10 nieuwe kolonies gevonden, waardoor het aantal groeide naar 28 kolonies geteld. Hier was de gemiddelde koloniegrootte 6,6 paar/erf.

Landelijk nemen de aantallen sinds de eeuwwisseling iets toe (Sovon-rapport 2025/47). Kolonies kunnen het beste 2x worden geteld waarbij het hoogste aantal wordt aangehouden. Afhankelijk van de grootte van een kolonie kan het beste minimaal 15 minuten worden geobserveerd op momenten dat er volop wordt gevoerd. Bezette nesten zijn te herkennen door het verschijnen van jongen in de nestopening, nestbezoek door oude vogels, ophoping van mest onder de vliegopening en door een bijgewerkte nestopening. Soms worden Huiszwaluwnesten in beslag genomen door Huismussen. Uit deze nesten hangen vaak strootjes naar buiten, dit doen Huiszwaluwen nooit.

Gebied	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NO- Twente	2049	1583	1650	1855	1871	1931	1848
West-Twente	145	199	293	201	239	180	224
Zuid – Twente	43	90	67	48	76	45	89
Totaal	2237	1872	2017	2104	2186	2173	2161

Literatuur.

- Sovon-rapport 2025/47, Broedvogels in Nederland 2024.
- Peter van den Akker, 2025. Dakkolonie Kleine mantelmeeuw Dollegoor, Ficedula (54-3) 14 – 17.

**Peter van den Akker, Districtscoördinator Twente (Lsb.Twente@sovon.nl)
of akkervanden@yahoo.com)**

Ineke Kerkhoff

Al zeker 5 jaar op dezelfde tak....

Jan Meijerink telt al jaren de nachtzwaluwen op de Borkeld, de laatste vijf jaar doen we dat samen. Elk jaar komen we op nagenoeg hetzelfde aantal zingende en baltsende vogels. Meestal horen we ze op de voor onze bekende plekken zingen in de tijd tussen schemer en donker worden. Het aantal territoria in 2025 staat op 10. Dat is voor de Borkeld heel netjes. Elk jaar maken we een kaartje waarop we de territoria aangeven. Meestal doen we 5 tot 7 tellingen per seizoen.

Eind april komen ze terug uit hun overwinteringsgebied in Afrika om op de Borkeld te broeden. Het moment waarop de vogels arriveren op de Borkeld vertoont een grote regelmaat (zie tabel). Dit jaar heb ik de eerste nachtzwaluw weer op 29 april gezien en vanaf 1 mei begon de vogel weer te zingen. Hij ligt altijd op enkele vaste en blijkbaar voor hem vertrouwde takken in dezelfde eik. Afhankelijk van het weer en temperatuur zingen ze heel wat af met hun eentonige geratel.

De mannetjes herken je door de witte vlekken in hun vleugels en staartveren.

Vrouwtjes en juveniele vogels hebben geen wit in vleugel – of staartveren.

Bijzonder is dat we ieder jaar opnieuw een mannetje zien liggen op vrijwel dezelfde plek vanwaar het jaar er voor een mannetje vertrokken is. Vanwege de vaste plek veronderstellen we in ieder geval dat het steeds dezelfde vogel is, maar zeker weten we dit natuurlijk niet.

Vanaf half april fiets ik dagelijks over de Borkeld. Als je hem de eerste keer weer terug ziet vanuit Afrika, krijg je toch een “Yes”... gevoel, hij heeft het weer gered, hij is weer terug om voor het nageslacht te zorgen.

Tussen april en oktober fiets ik meerdere keren per week over de Borkeld om zowel de nachtzwaluw te blijven volgen als ook een paar andere soorten nauwlettend in de gaten te houden.

Ook het vertrek op basis van onze laatste waarneming lijkt heel constant, in 2025 opnieuw op 23 september. Ik heb hem daarna niet meer gezien tijdens mijn bijna dagelijkse fietsrondes.

Nu weer met spanning wachten tot de laatste dagen van april volgend jaar in de hoop hem dan weer terug te zien op zijn vertrouwde tak in de eik.

De Nachtzwaluw is een lange-afstandstrekker die in tropisch Afrika overwintert, vooral in oostelijke en zuidelijke delen van het continent.

De soort trekt weg vanaf eind augustus – begint al in juli - in een breed front in zuidwestelijke richting. De wegtrek houdt aan tot oktober/november. Vanaf maart trekken ze in omgekeerde richting om in april-mei weer in het broedgebied aan te komen.

	Eerste waarneming	Laatste waarneming
2020	29 april	23 sept
2021	28 april	23 sept
2022	29 april	22 sept
2023	29 april	23 sept
2024	29 april	23 sept
2025	29 april	23 sept

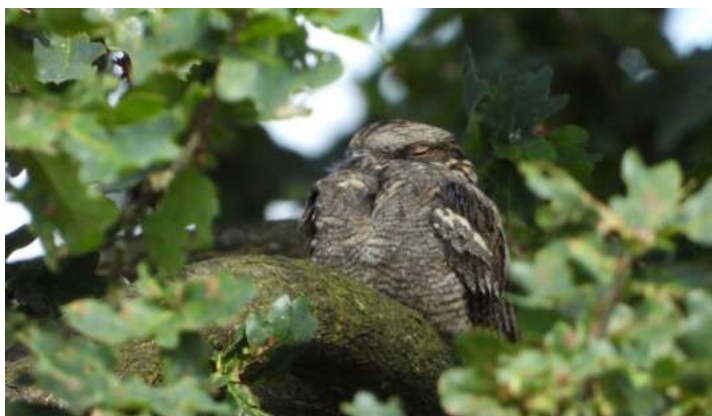
Tabel. Datus met de eerste en de laatste waarneming in de periode 2020 – 2025.

Man Nachtzwaluw ligt te dutten op zijn vaste plek in de eik

Man Nachtzwaluw in het voorjaar met witte vlek op onderzijde staart

Tekst en foto's Ineke Tijhaar- Kerkhoff (ikerkhoff@concepts.nl)

Muizenexplosie in het Wolfsgoor

Peter van den Akker

Ik kijk veel naar vogels in het buitengebied rond Markelo. Meestal ben ik dan onderweg naar de Domelaar en zoek ik onderweg naar groepen vogels. Maar deze zomer kon ik er weinig vinden, veel weilanden waren en bleven leeg. De enige vogels waren wat groepen Zwarte kraaien, Roeken en Kauwtjes, hier en daar wat ganzen en verspreid langs sloten wat reigers.

Het buitengebied had weinig te bieden, dit was in de zomer van 2024 anders. Toen bleven er door het natte voorjaar op heel wat plekken plassen staan. Sommige van die drasse plekken konden bijna het hele groeiseizoen niet gemaaid worden. Hier profiteerden weidevogels van en zo kon je op diverse plekken jonge vogels zien opgroeien of groepen ganzen en Wulpen waarnemen.

Maar ineens was er tot mijn verrassing een enorme ervaring in het Wolfsgoor. Op 26 sept zag ik hier namelijk op de 2 gemaaide percelen een concentratie van 8 Buizerds, 9 Blauwe reigers, 23 Grote zilverreigers en ook nog eens 2 Rode wouwen. Dit gebied heet het Wolfsgoor en ligt langs de Bolksbeek in het Markelosebroek. Er was een duidelijke scheiding, de Grote zilverreigers foerageerden allemaal op één perceel (perceel 1 in onderstaande afbeelding) en alle Buizerds en Blauwe reigers op een ander perceel (perceel 2).

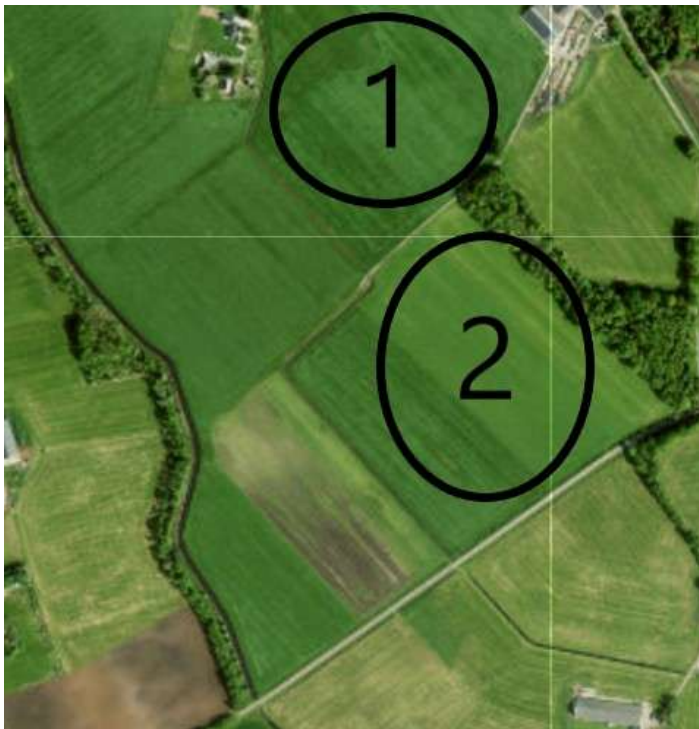
De Rode wouwen zweefden boven beide percelen. De Buizerds foerageerden zittend vanaf de grond. De reigers stonden in een afwachtende houding te zoeken naar muizen.

Ik bleek niet de enige die de concentratie was opgevallen, ook Jitty Hakkert die vlakbij in Gelderland woont, was de bijzondere aantallen opgevallen. Ik heb al onze waarnemingen verwerkt in de onderstaande tabel.

De percelen 1 en 2 zijn op 23 sept 2025 gemaaid en direct vanaf dat moment vlogen hier 2 Rode wouwen in gezelschap van 14 Buizerds. Een aantal Buizerds at van een dood gemaaid haas.

Buizerd **Foto: Harry de Jong**

Afbeelding van gedeelte van het Wolfsgoor met ligging van de percelen 1 en 2; in het westen begrenst door de Bolsbeek, in het zuiden door de Visschersdijk en in het oosten door de Enklaarsweg.

Blijkbaar was er op de percelen door het maaien een grote hoeveelheid muizen voor vogels bereikbaar geworden.

Op perceel 1 groeide een grasmengsel en op perceel 2 een mengsel van gras en Rode klaver. Het gewas op perceel 2 was lang op het moment van maaien en het lijkt erop dat de muizenpopulatie zich hier enige tijd ongestoord heeft kunnen ontwikkelen. Waarschijnlijk is de aanwezigheid van Rode klaver ook erg gunstig geweest voor de groei van de populatie.

Al met al lijkt het er op dat de vogels de muizenpopulatie in circa 10 dagen hebben weggegeten tot een veel lager niveau.

We blijven de locatie deze winter volgen om te zien of de muizenstand en consumptie door vogels een nieuwe opleving krijgt.

	Rode wouw	Buizerd	Blauwe reiger	Grote zilverreiger
23 sept	2	14		
24 sept			+	+
25 sept	6	15	6	17
26 sept	2	8	9	23
27 sept	3	9	9	24
28 sept		1	6	21
29 sept	Geen vogels gezien			
30 sept	1			4
3 okt			5	1
4 – 6 okt	1 - 2			

Peter van den Akker (akkervanden@yahoo.com)

Rode wouw

Foto: Ineke Kerkhoff

Bijzondere waarnemingen in Twente (juli t/m september 2025)

Beflijster

26-09 t/m 29-09 Engb.venen, Trektelpost: max 9 ex. overvliegend Z (meerdere wnrs)
27-09 Vriezenveen, Westerhoeven: 2 ex. overvliegend (Douwe vd Zee)

Bokje

15-08 Engb.venen, Z (Nieuwe Leidijk): 1 ex. opvliegend (Wilbert Huls)

Buidelmees

26-09 Engb.venen, Trektelpost: 1 ex. overvliegend (meerdere wnrs)

Draaihals

31-07 Mander, Manderheide Noordoost: 1 ex. roepend (Jesse Kisteman)
06-08 Engb.venen, N (Heideveld): 1 ex. ter plaatse (JennekeOostNL)
16-08 Ringstation Overdinkel: 1 ex. roepend (Leo Hassing)
25-08 Engb.venen, Z (Nieuwe Leidijk): 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)
10-09 Nijverdal, Wierdense Veld: 1 ex. opvliegend (Andre Marissen)
19-09 Engb.venen, Z (Nieuwe Leidijk): 1 ex. roepend (Douwe vd Zee)
25-09 Engb.venen, Z (Nieuwe Leidijk): 1 ex. ter plaatse (Siegfried Ekkel)

Draaihals

Foto: Harry de Jong

Drieteenstrandloper

06-07 Hengelo (OV), Tuindorp: 1 ex. ter plaatse (Fokko)
11-09 Vriezenveen, Oosterweilanden: 6 ex. ter plaatse (Brend Jansen)
11-09 Losser, Oelemars: 2 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)
14-09 t/m 27-09 Vriezenveen, Oosterweilanden: 1 ex. foeragerend (meerde wnrs)
27-09 Holten, De Borkeld (Elsenerveld): 1 ex. ter plaatse (Niels Bronsgeest)

Duinpieper

30-08 Rijssen, Elsenerveldweg e.o.: 2 ex. foeragerend (meerdere wnrs)
31-08 Losser, Oelemars (Telpost): 1 ex. overvliegend (Ben Hulsebos)
02-09 Haaksbergen, Höfterveld: 1 ex. opvliegend (Bert Haamberg)
14-09 Huurner Veld, Bruine Hoopsweg: 1 ex. ter plaatse (Brend Jansen)
26-09 Nijverdal, Wierdense Veld: 1 ex. overvliegend Z (Andre Marissen)

Europese Kanarie

29-09 Losser, Oelemars: 1 ex. overvliegend ZW (meerdere wnrs)

Geoorde Fuut

16-07 Markelo, Domelaar: 1 ex. foeragerend (meerdere wnrs)
25-07 Holten, De Borkeld (Elsenerveld): 1 ex. ter plaatse (Dick Kuipers)
27-09 Losser, Oelemars: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

Gestreepte Strandloper

28-09 t/m 29-09 Engb.venen, Grote Plas: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

Grauwe Kiekendief

06-09 Vriezenveen, Oosterweilanden: 1 ex. (M) overvliegend Z meerdere wnrs)
06-09 Enschede, Broekheurnerveen: 1 ex. overvliegend Z (Jan Borst)
12-09 Nijverdal, Wierdense Veld: 1 ex. ter plaatse (Robert Ketelaar)
16-09 Lemselermaten, N2000: 1 ex. overvliegend Z (Perry de Louw)

Grijze Wouw

11-08 Bornerbroek, Bolscherlanden: 1 ex. ter plaatse (Pascale)
10-09 Engb.venen, Trektelpost: 1 ex. foeragerend (Siegfried Ekkel)
23-09 t/m 28-09 Wierdense Veld, N2000: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

Hop

12-07 Almelo: 1 ex. ter plaatse (johan)

Kleine Jager

19-07 Vriezenveen, Elzenhoek: 1 ex. overvliegend NW (Robert Brunink)

Kleine Strandloper

20-09 Losser, Oelemars (Telpost): 2 ex. ter plaatse (Ben Hulsebos)

23-09 Markelo, Domelaar: 2 ex. foeragerend (Peter van den Akker)

24-09 Markelo, Domelaar: 2 ex. foeragerend (meerdere wnrs)

30-09 Markelo, Domelaar: 1 ex. foeragerend (Ineke Kerkhoff)

Kleine Zilverreiger

06-08 Losser, Oelemars (Telpost): 1 ex. ter plaatse (Ben Hulsebos)

06-08 Losser, Oelemars: 1 ex. ter plaatse (johan verloop)

08-08 Buurse, Het Markslag: 1 ex. overvliegend (Monique Dubbelman)

15-08 t/m 24-08 Lattrop, Bergvennen: 1 ex. foeragerend (meerdere wnrs)

24-09 Westerhaar, Friezenveensewijk: 5 ex. overvliegend ZW (Siegfried Ekkel)

Koereiger

17-08 Rectum e.o.: 1 ex. ter plaatse (Bertus Slagers)

25-08 Enschede, De Broeierd: 1 ex. rustend (meerdere wnrs)

27-08 Enschede, Usseleres: 1 ex. ter plaatse (Wynand Koekkoek)

Krombekstrandloper

12-07 t/m 14-09 Vriezenveen, Oosterweilanden: 2 ex. foeragerend (meerdere wnrs)

15-09 Vriezenveen, Oosterweilanden: 2 ex. foeragerend (Annet Schroor)

17-09 & 19-09 Markelo, Domelaar: 1 ex. foeragerend (meerdere wnrs)

Kwak

07-09 Borne, Stroomesch: 1 ex. overvliegend (Mirjam van de Vliet)

Kwak

Foto: Harry de Jong

Manengans

20-08 Enschede, De Broeierd: 1 ex. (M) rustend (P. Hovenkamp)

17-09 t/m 29-09 Enschede, Havengebied: 2 ex. (M) foeragerend (meerdere wnrs)

Morinelplevier

06-09 Enschede, Vliegveld Twente: 2 ex. overvliegend (meerdere wnrs)

Nonnetje

14-08 t/m 24-08 Enter, Waterhoek: 1 ex. (V) ter plaatse (meerdere wnrs)

Noordse Kauw

17-08 Losser, Oldenzaalseveenweg: 1 ex. ter plaatse (Henk Noordkamp)

12-09 Rijssen: 1 ex. foeragerend (Ineke Kerkhoff)

Noordse Kwikstaart

01-09 Vriezenveen, Oosterbouwlanden: 1 ex. ter plaatse (Hans & Wilma)

Noordse Stern

12-07 Vriezenveen, Oosterweilanden: max. 3 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

25-07 Kristalbad: 4 ex. foeragerend (René Wijering)

Noordse stern

Foto: Harry de Jong

Oehoe

14-07 Denekamp, Ellenweg e.o.: 1 ex. baltsend / zingend (Harm Meek)

30-07 Sallandse Heuvelrug, Holterberg: 1 ex. ter plaatse (G. v. d. Berg)

Ortolaan

30-08 Wierdense Veld, N2000: 1 ex. overvliegend (Brend Jansen)
31-08 Lattrop, Bergvennen: 1 ex. overvliegend ZW (Bert Haamberg)
02-09 Losser, Oelemars (Telpost): 1 ex. overvliegend (meerdere wnrs)

Porseleinhoen

16-07 Midden Regge, Katenhorstweg: 1 ex. ter plaatse (Bram Brokelman)

Raaf

01-07 t/m 20-09 Vele waarnemingen uit geheel Twente. Voornamelijk uit de grote bos- en heide gebieden: max. 6 ex. roepend/overvliegend (meerdere wnrs)

Regenwulp

02-07 Markelo, Domelaar: 25 ex. ter plaatse (Henri Bouwmeester)
Tussen 04-07 en 07-08 Vriezenveen, Oosterweilanden: max. 2 ex. ter plaatse/overvliegend (meerdere wnrs)
09-07 Markelo, Domelaar: 1 ex. overvliegend (Ineke Kerkhoff)
11-07 Ootmarsum: 1 ex. overvliegend (Harm Meek)
30-07 Hengelo (OV): 1 ex. roepend (Marloes Leusink)
Tussen 09 en 20-08 Losser, Oelemars: max. 2 ex. overvliegend meerdere wnrs)
15-08 Bornerbroek, Wolbeslanden: 1 ex. ter plaatse (Timo Roeke)
25-08 Enschede, Pathmos: 1 ex. overvliegend (P. Hovenkamp)
27-08 Engb.venen, N2000 (A): 10 ex. overvliegend (Alex Huizinga)
28-08 Lattrop, Bergvennen: 1 ex. overvliegend (Harm Meek)
05-09 Enschede, Broekheurnerveen: 1 ex. overvliegend (Jan Borst)
20-09 Denekamp, Rodenmors: 1 ex. overvliegend (Harm Meek)

Rode Wouw

Tussen 01-07 en 30-07 Honderden meldingen uit geheel Twente: max. 2 ex. ter plaatse/overvliegend (meerdere wnrs)

Roodkeelpieper

26-09 Engb.venen, Trektelpost: 1 ex. overvliegend Z (meerdere wnrs)
29-09 Losser, Oelemars: 1 ex. overvliegend (ruben kroeske)
29-09 Engb.venen, Hoogveenkerk: 1 ex. opvliegend (Bert Haamberg)

Roodpootvalk

18-08 Losser, Oelemars (Telpost): 1 ex. overvliegend ZW (meerdere wnrs)
24-08 Enschede, Vliegveld Twente: 1 ex. jagend (Ramon Janssen)
07-09 Kristalbad: 1 ex. overvliegend ZO (meerdere wnrs)
08-09 Nijverdal, Wierdense Veld: 1 ex. ter plaatse (Renish n)
10-09 Vasse, Vasser Grafvelden: 1 ex. overvliegend Z (Bruno Jonge Poerink)

18-09 Losser, Oelemars (Telpost): 1 ex. overvliegend (Ben Hulsebos)

Rosse Fluiteend

03- en 04-09 Vriezenveen, Oosterweilanden: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

Rosse Grutto

25-08 Rijssen: 1 ex. overvliegend (meerdere wnrs)

25-08 en 26-08 Vriezenveen, Oosterweilanden: 1 ex. foeragerend (meerdere wnrs)

01-09 Losser, Oelemars: 1 ex. overvliegend (Hans Verhoeven)

Rouwkwikstaart

01-07 Rectum e.o.: 1 ex. ter plaatse (Bertus Slagers)

Slangenarend

19-08 t/m 31-08 Engb.venen, N2000/Grote Plas: 1 ex. jagent (meerdere wnrs)

04- en 05-09 Wierdense Veld, N2000: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

Steppekiekendief

13-09 t/m 20-09 Wierdense Veld: 1 ex. (M) ter plaatse/jagent (meerdere wnrs)

25-09 Engb.venen, N2000 (A): 1 ex. foeragerend (Bert Haamberg)

26-09 Engb.venen, Trektelpost: 1 ex. overvliegend (meerdere wnrs)

Temmincks Strandloper

08-08 Vriezenveen, Oosterweilanden: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

29-09 Engb.venen, Hoogveenkern: 1 ex. ter plaatse (Henri Timmer)

Temmincks strandloper

Foto: Harry de Jong

Vale Gier

03-07 Hengelo (OV): 1 ex. overvliegend NW (Ramon Janssen)

Velduil

11-09 Vriezenveen, Oosterbouwlanden: 1 ex. ter plaatse (Corrie vd Steenoven)

14-09 Wierdense Veld, N2000: 1 ex. ter plaatse (Thomas Stadtlander)

Velduil

Foto: Harry de Jong

Visarend

03-07 t/m 30-09 Tientallen waarnemingen uit geheel Twente: max. 3 ex. overvliegend. Jagend/foeragerend bij de grote plas gebieden, Oelermars, Retentiegebied Woolde, Kleigaten van Rientjes (meerdere wnrs)

Witvleugelstern

22-08 Vriezenveen, Oosterweilanden: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

Zeearend

04-07 t/m 28-09, Wierdense Veld: max. 2 ex. ter plaatse/overvliegend. Voornamelijk Oelermars, Engbertsdijksvenen, Wierdense Veld, Haaksbergerveen, Aamsveen (meerdere wnrs)

Zwarte Ooievaar

13-07 Losser: 2 ex. overvliegend NO (wim van/der woning)
21-07 t/m 23-07 Losser, Oortven: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)
22-07 Haaksbergerveen, Zuidelijk deel: 1 ex. ter plaatse (Margriet de Groot)
30-07 Engb.venen, Z (Nieuwe Leidijk): 1 ex. overvliegend (A.G. Oude Egbrink)
07-08 Sibculo, Boven de Foelen: 1 ex. overvliegend (Henrike Jansen)
07-08 Witte Veen, N2000: 1 ex. overvliegend meerdere wnrs)
07-08 Haarle, Haarlerveld: 1 ex. overvliegend Z (Bart Weel)
13-08 Borkeld, N2000: 1 ex. overvliegend (meerdere wnrs)
13-08 Losser: 1 ex. overvliegend ZW (wim van/der woning)
13-08 Rijssen, De Zandhaar: 1 ex. foeragerend Deldeneresch)
13-08 Borkeld, N2000: 1 ex. ter plaatse (Remco Versluijs)
19-08 Ambt Delden, Noordmolen / Deldeneresch: 1 ex. ter plaatse (M. Bak)
23-08 Hengelo (OV), Westermaat: 2 ex. overvliegend NO (meerdere wnrs)
26-08 Rijssen: 1 ex. overvliegend (Ineke Kerkhoff)
26-08 Twickel, Blokstegenweg / Golfbaan: 1 ex. overvliegend NO (Michel Wissink)
29-08 Tubbergen, Heerenbrinck e.o.: 1 ex. overvliegend (Arnout de Lenne)
02-09 Markelo, De Riet: 1 ex. foeragerend (Ineke Kerkhoff)
02-09 Rijssen, Elsenerveldweg e.o.: 2 ex. overvliegend ZW (Wouter averesch)
05-09 t/m 07-09 Wierden, Zunasche Heide: 1 ex. foeragerend (meerdere wnrs)
07-09 Saasveld, Boerenbroek: 1 ex. overvliegend (Lennart)

Zwarte Wouw

02-07 Enschede, Ribbelt Ribbelerbrink: 1 ex. overvliegend W (Carl Derks)
14-07 Hengelo (OV), Retentiegebied Woolde: 1 ex. overvliegend (Dick Kuipers)
20-08 Engb.venen, Grote Plas: 1 ex. overvliegend (Jaap Ackermans)
15-09 Lonneker, Vliegveldweg e.o.: 1 ex. overvliegend ZW (Bas Landsbergen)
26-09 Wierdense Veld, N2000: 2 ex. overvliegend ZW (Gerrit Kamphuis)
27-09 Vriezenveen, Oude Kerkhofslanden: 1 ex. overvliegend (CB)
30-09 Kristalbad: 1 ex. ter plaatse (Bas Denters)

Zwartkopmeeuw

03-08 Losser, Oelemars: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)
20-08 en 30-08 Enschede, De Broeierd: 1 ex. ter plaatse (meerdere wnrs)

*Kijk voor de complete waarnemingenlijst op onze website onder:
Waarnemingen/Archief waarnemingen*

Harry de Jong, webmaster@tvwg.nl

Agenda 2025/2026

15-nov	Lauwersmeer.
Maandelijkse bijeenkomsten	
Datum	Onderwerp
12-jan	Nieuwjaarsreceptie (voor de pauze foto's van de excursies voorgaande jaren.
9-feb	Onderzoek naar Boomvalken.
9-mrt	Habitat onderzoek Blauwe kiekendieven (overwintering).
13-apr	ALV/ Na de pauze "Kraanvogels van Diepholz".
11-mei	NB
8-jun	Jaarrond vogelen in mijn omgeving.
Vakantie periode	
14-sep	(Vakantie)Foto's van en door onze leden. Neem uw foto's op USB stick mee.
12-okt	Habitat onderzoek Blauwe kiekendieven (broedgebieden).
9-nov	NB
14-dec	Domelaar en aflezingen kleurringen.
Excursies	
Datum	Locatie
jan	---
14-feb	IJsseldelta bij Deventer.
13-mrt	Slaapplaatsstelling Blauwe kiekendief (Let op: vrijdagmiddag).
18-apr	NB
23-mei	Zuidlaardermeergebied.
10-jun	Beuninger Achterveld (Nachtswaluw).
Vakantie periode	
19-sep	Dakhorst
0-jan	Najaars excursie
17-okt	Lauwersmeer.
14-nov	Engbertsdijksvenen (op zoek naar ganzen).
dec	---

Zie de website voor de laatste en meer informatie: tvwg.nl

Informatie Twentse Vogel werkgroep

Samenstelling van het bestuur:

Voorzitter	- Harry de Jong, Abelenstraat 2A, 7556 DT Hengelo ☎ 06 – 5532 4290 e-mail: voorzitter@tvwg.nl
Secretaris	- Marianne Nijman, Dalkruid 59, 7491 LP Delden ☎ 074 – 376 4521 e-mail: secretariaat@tvwg.nl
Penningmeester	- Hans van Leeuwen, Hexelseweg 79, 7641 PP Wierden ☎ 0546 - 57 41 81 e-mail: penningmeester@tvwg.nl

Girorekening TVWG: NL05 INGB 0005 9488 43 t.n.v. Penningmeester TVWG
(adres onder bestuur).

Statuten en Huishoudelijk Reglement staan ter inzage op de website.

Website:

Internetpagina Twentse Vogelwerkgroep: www.tvwg.nl

Informatie: info@tvwg.nl

Lidmaatschap:

Nieuwe leden kunnen zich rechtstreeks of via de website aanmelden bij de secretaris. Opzegging van het lidmaatschap dient voor 1 december te geschieden om te gelden voor het daaropvolgende jaar.

Adreswijzigingen s.v.p. doorgeven aan de secretaris en niet aan de redactie!

Contributie € 25,= per jaar via automatische machtiging.